

Krisepakke og krokodilletårer

Av: Gaute Nøkleholm (Næringspolitisk sjef, NORSKOG)

Regjeringen frykter for 25.000 arbeidsplasser i skogindustrien. Trond Giske forbereder derfor en krisepakke, slik man har for vane når viktige verdikjeder er i ferd med å drukne i selvkomponert byråkratisk suppe. Det blir som å starte livreddende førstehjelp på en ku som et samlet byråkrati har gjort sitt beste for å sulte til døde. Det plutselige engasjementet er kjærkomment, men uten en parallell gjennomgang av verdikjedens generelle rammebetingelser og konkurransevilkår er en krisepakke svært kortsiktig.

Bondeanger?

Resten av Årringen kunne vært brukt for å ramse opp politisk strategiske selvmål, samt sendrektig og løsrevet saksbehandling i notoriske avdelinger av statsforvaltningen. Dette gir seg daglig utslag i motarbeidelse av bagatellmessige endringer, fatale beslutninger og åpenbare feilprioriteringer, ofte med like uforutsett som kritisk effekt for næringslivet. Et særnorsk populistisk skattesystem med formuesskatt på investerte midler, nedprioritering av godstransport, avtale om grønne sertifikater som hindrer prosessindustrien, feil utformede støtteordninger for fornybar energi, avgift på biodiesel mm.

Det skal vi la ligge, men samtidig understreke at byråkratene som styrer Stortingets beslutninger må ta ansvaret for at Jens Stoltenberg stadig må terpe på at «den voksende offentlige sektor også er verdiskaping». Akkurat det skal man være tredjegerasjons byråkrat i Finansdepartementet for å finne fornuftig. Vi kan naturligvis ikke leve av offentlig sektor alene, og det er å føre velgerne bak lyset hvis oljefinansiert sysselsetting i offentlig administrasjon fremstilles som «lønnsomme arbeidsplasser».

Neglisjeringen av andre lands velfungerende ordninger for både næringsliv og proveny er ikke bare arrogant, det er å overlate landets framtid til enkeltbyråkraters umiddelbare og høyst personlige magesfølelse. Hvis de folkevalgte fortsetter å lytte til dette knippet av strategiske blindgjengere fremfor erfaringene fra et samlet næringsliv, vil enhver krisepakke ha svært kortsiktig effekt.

Hele trappen i ett steg?

Denne uken møtte NORSKOG og andre aktører lederen av utvalget som skal vurdere verdikjeden på vegne av Regjeringen. NORSKOG finner det prisverdig at Regjeringen ser samfunnsnyttene av nasjonal videreføring av norske råvarer. Samtidig vil vi advare mot hastverkspreget oppmerksomhet utelukkende på rask etablering av ny industri. Det er avgjørende at skogeiere, entreprenørapparat, lastebileiere osv. ikke tvinges inn i en dødelig dvaletilstand i påvente av realiseringen av visjoner. Dette gjenoppbygges ikke over natten. Det umiddelbare mottiltaket mot en slik «tornerosesøvn» er lønnsom avsetning av massevirket, slik at sagbrukene klarer seg. Dette kombinert med opprydding innen rammebetingelser langs hele verdikjeden. Appellen til Rikke Lind, som leder utvalget, er derfor å ta tidsfaktoren med i vurderingen. Langsiktig bygging av virksomhet er bra, men husk at verdikjeden har hastverk og at rekken av tiltak som kunne vitalisere næringslivet er svært lang.

Innovasjon på kommando

Profesjonell innovasjon er ytterst sjelden et resultat av tilfeldig tankespinn. Det er derimot målrettet og systematisk arbeid i et nettverk av toppkompetente mennesker - samlet i et næringsliv som er gitt

økonomisk rom for å prioritere nettopp kompetanse og utvikling. Når man må ty til krisepakker er det for enkelt å skylde på endringer i markedet – man må finne årsakene for å unngå at det samme skjer igjen. Et sunt næringsliv har motstandskraft for å tåle endrede rammevilkår og bukker ikke under for en markedsendring alene. Sunne bedrifter har kontinuerlig utvikling og leder an i forløpet. Sulteforede bedrifter har liten resistens og er hjelpeløse passasjerer i utviklingen. De går dødens spiral. Hvilken av disse kategoriene norsk næringsliv skal tilhøre avhenger i sterk grad av det toneangivende ideologiske tankegodset i Akersgata.

Hvis Rikke Lind og hennes utvalg overser de generelle rammevilkårene i Norge kontra konkurrerende land, blir krisepakken like effektiv behandling som å bruke brunkrem mot gulsott. Man fjerner symptomene fremfor å gå på årsakene.

Markedsmekanismene

Til tross for gjentatte politiske målsettinger om økt avvirkning er situasjon fortsatt en åpenbar underavvirkning. Norge avvirker ned mot 30 % av tilveksten, mens svenskene og finnene hogger rundt 80 %. Svak infrastruktur og særnorske bestemmelser gjør at størsteparten av norsk tømmer har begrenset geografisk aksjonsradius. Norsk industri importerer i dag mellom 25 og 30 prosent av det totale forbruket av tømmer og treprodukter. Importen har vært økende de siste ti årene. En av årsakene er at industrien bruker import av marginalvolum som priskorrektiv og forhandlingskort i det lokale markedet for tømmer. Generelt svak mobilitet for eksport av tømmer fra Norge, kombinert med konkurranse fra import av enkeltkvaliteter som er skreddersydd for industriens behov i Norge, gjør at det norske virkesmarkedet er gjenstand for en delvis enveiskjørt markedsmekanisme i store deler av landet. Råvareleddet er ofte prisgitt lokal avsetning på tunge konkurransevilkår. Situasjonen kan beskrives som en griseprodusent som utelukkende har lokal avsetning på filetene, i konkurranse med fileter fra fjerntliggende produsenter som på sin side har lønnsom avsetning på hele slaktet. Resultatet blir naturligvis at den lokale grisen får leve hvis produsenten har råd til det. Noen produsenter må av økonomiske grunner slakte på dårlige betingelser, men må over tid legge ned.

Produsenten har ingen mulighet til å konkurrere på denne enkeltkvaliteten uten en avsetning på produksjonskjøttet som totaløkonomisk forsvarer prisreduksjonen av filetene. Analogt kan norsk skogbruk vanskelig oppnå lokale priser på konkurranseutsatte enkeltsortimenter som gir aksept for et null-sum-spill med resten av tømmerpartiet fra en avvirkning. Derfor mener NORSKOG at det bør legges innsats i godstransporten, både for import og eksport av kritiske tømmer-sortimenter og for konkurranse-dyktig eksport av ferdigvarer. Effektiv flyt av råvarer og ferdigprodukter er viktig for hele verdikjeden.

Infrastruktur løfter både råvare og ferdigprodukter

Veksten i forbruket skjer andre steder i verden enn produksjonen og råvareforsyningen. Utsiktene tilsier derfor økt transport av både råvarer og ferdigprodukter fremover. Nye bruksområder for virket kan samtidig antas å føre til et større spekter av kategorier på råvaresiden, med tilhørende prisdifferensiering. Dårlig flyt av ulike kvaliteter råstoff kan derfor ramme både råvareprodusentene og industrien. Og det er særlig massevirket som skaper utfordring - både for skogeieren og sagbrukene.

Skogindustrien eksporterer på sin side ferdige varer for mellom 10 og 15 milliarder kroner årlig, og er blant de største eksportnæringene i Norge. I en fremtid med strengere krav til bærekraftig utvikling, er betydningen av verdikjeden for norsk økonomi helt åpenbar. Effektiv logistikk, minst på linje med konkurrentene, er avgjørende for lønnsomheten og geografisk markedsområde. Godstransporten er verdikjedens felles sak. Veier, kaier og jernbane er nasjonalt arvesølv som løfter hele landets verdiskapningsevne innenfor mange bransjer. Landets viktigste verdikjeder forflytter store volumer. De har et marked og forutsetninger for utvikling, men er konkurranseutsatt. Transport er en vesentlig del av kostnadene. Bygging av infrastruktur er samtidig det beste mottiltak i nedgangstider. Persontrafikken har vært prioritert over lang tid – nå må godstransporten på dagsorden. Samtidig må det gjøres en gjennomgang av de viktigste handicap verdikjeden har i Norge sett i forhold til konkurrentene.

gaute.nokleholm@norskog.no